

Türkiye'nin 2019 Yılı Ticari Vizyonu ve İhracat Yol Haritası

Sinan Can Altuntaş^{1*+}

¹Başkent Üniversitesi / Kazan Meslek Yüksekokulu / Dış Ticaret Programı / Ankara / Türkiye

*Sorumlu Yazar ve +Sunucu: scaltuntas@baskent.edu.tr

Sunum / Bildiri Türü: Sözlü / Tam Metin

Özet – Bu çalışmada, Türkiye'nin 2019 yılı dış ticareti hakkında güncel ticari-ekonomik rakamları ile ihracatı konusunda geleceğe dönük başarı beklentileri paylaşılmaktadır. Çalışma hazırlanırken yararlanılan kaynaklar resmi kurum ve kuruluşların yayınlamış olduğu ikincil verilerdir. Bu doğrultuda, her dönem başında olduğu gibi 2019 yılı için de Türkiye ticari açıdan özellikle ihracat konusunda kendisine bir takım rakamsal hedefler belirlemiştir. Bu rakamsal hedeflere ulaşabilmek için özel sektör temsilcileri, kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları yoğun çaba içerisinde. 2018 yılı Cumhuriyet tarihimizin en yüksek ihracat rakamı olan 168,1 milyar dolar ile tamamlanırken, 2019 yılı ihracat rakamını ise 182 milyar dolar olarak hedeflemiştir. Ayrıca, 2023 yılında ise 500 milyar dolar ihracat gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. 2019 yılındaki Türkiye'nin ticari teması ‘‘ İhracatta Sürdürülebilirlik ve Yenilik Yılı’’ (Türkiye İhracatçıları Meclisi, 2019) seçilerek, bu doğrultuda yararlı çalışmalar ve ihracat teşvikleri zaman kaybetmeksizin yapılmaktadır. Bu gaye ile yapılan başlıca çalışmalar; yeni pazarlara giriş, mevcut pazarları ise elde tutmaktır. Bu amaç doğrultusunda yüksek teknoloji ve katma değer sağlayan ürünler üretilmelidir. Bu duruma ek olarak, eksik kaldığımız sektörlerde kendimizi güncellememiz önerilmektedir. Dış ticaret fazlasına sahip bir ülke olmak için daha çok ihracat konusuna milletçe odaklanmalıyız. Ancak bu sayede ülkemizin ticari-ekonomik konumunu üst soralara çıkartabiliriz.

Anahtar kelimeler- Uluslararası, ticaret, ihracat, ekonomi, hedef

I. GİRİŞ

Bu çalışmanın amacı; Türkiye'nin genel ekonomik durumu ve ticareti hakkında genel bilgileri ve verileri paylaşmak, ihracat rakamlarımızın artırılabilmesi için izlenmesi gereken yol haritası konusunda fikir beyan etmek ve ihracat yollarının geliştirilebilmesi hakkında önerilerde bulunmaktır.

II. MATERYAL VE METOT

Bu çalışma hazırlanırken yararlanılan kaynaklar resmi kurum ve kuruluşların (TÜİK), sivil toplum örgütlerinin (TİM) kamu yararına yayınlamış olduğu açık kaynak şeklindeki ikincil verileridir. Hazırlanan çalışma nitel bir çalışma olup belge incelemesi yapılarak gerçekleştirilmiştir.

A. İhracat 2019 Raporu ve Sürdürülebilir İhracat Teması

Bu kapsamda, Türkiye İhracatçıları Meclisi (TİM) ihracatçılarımız için ‘‘İhracat 2019 Raporu’’nu açıklamış ve yayınlamıştır. Türkiye İhracatçıları Meclisi'nin 2019 yılı için ilan ettiği tema ‘‘İhracatta Sürdürülebilirlik ve Yenilikçilik’’ olgusudur. Bu olgu kapsamında hazırlanan rapor, ihracatçıya geniş kapsamlı ve katma değer yaratmaya yönelik bir eylem planı önermektedir. Ayrıca ihracatçının rotası niteliğindeki ‘‘5G Yol Haritası’’ hazırlanmıştır. Hazırlanan yol haritası raporunda bazı ana başlıklar aşağıdaki gibi yer almaktadır. Bunlar;

- Güçlü Türkiye,
- Güçlü Ekonomi,
- Güçlü İhracat,

- Güçlü İnsan Kaynağı,
- Güçlü Altyapı ve İhracat Ekosistemi, başlıklarıyla raporda belirtilmiştir.

İhracatçılarımız için hazırlanmış olan raporda; Türkiye'nin ihracat potansiyelini daha ileri seviyelere taşıyabileceği ürünlere yönelik kapsamlı bir ticari-ekonomik analiz yapılmıştır. Bu analiz yapılırken ‘‘Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Modeli (RCA)’’ kullanılmıştır. Bu analize göre; dünyada en çok ticareti yapılan 200 ürünün 47'sinde ülkemizin rekabetçi ülkelerden biri olduğu açıklanmıştır; ancak bu 47 ürünün dünyadaki toplam ithalat değerinin 1,8 trilyon dolar olduğu belirtilerek, bu büyük ticaret pastasından aldığımız payın 50 milyar dolar ile sadece yüzde 2,8 olduğuna değinilmiştir. Yüzde 2,8'lik bu pay, toplam küresel ticaretten aldığımız binde 9 (% 0,9) oranındaki payın üzerindedir. Bu mevcut durum sevindirici olsa bile hiç yeterli değildir. Ayrıca hazırlanan bu raporda, dünyada en çok ticareti yapılan 1000 ürününün 285'inde Türkiye'nin rekabet gücüne sahip olduğuna da vurgu yapılmıştır. Hazırlanmış olan bu ticaret piyasaları raporu doğrultusunda; üreticilerimizin ve ihracatçılarımızın rekabetçi konumda oldukları sektörlerle ve ürünlere daha fazla odaklanması önem arz etmektedir. Ancak bu şekilde ekonomimizi geliştirebileceğimizi ve ülke olarak kalkınabileceğimizi belirtebiliriz.

B. Küresel Ekonomik Durum ve Ticari Perspektif

Dünyadaki genel ekonomik durum ve Türkiye'nin ticari pozisyonu özelliklerini belirtmekte fayda bulunmaktadır.

- Türkiye'nin 2019 yılı sonunda dünyanın 20. büyük ekonomisine sahip olacağı öngörülmektedir (GSYH olarak 706 milyar dolar büyüklük ile bu sıralamada olabilecek) ve son 15 yılda kişi başına düşen milli gelirimiz hesaplamalara göre 3 katına kadar çıkmıştır.
- Dünya 2018 yılında % 3,7'lik ekonomik büyüme gerçekleştirirken, Türkiye 2018 yılında % 2,6'lık bir ekonomik büyüme gerçekleştirebilmiştir.
- IMF'ye göre Türkiye 2019 yılında % 2,5'lük küçülme yaşayacak, Dünyada ise % 2 ile % 3,5 arasında büyüme meydana geleceği öngörülmektedir.
- 2018 yılında Dünyadaki mal ticaretinin toplam değeri: 18,75 trilyon dolar olarak hesaplanmış olmasına karşın Türkiye bu pastadan %0,9'luk bir pay alabilmiştir.
- 2017 yılında 157 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirilmiş, 2018 yılında ise ihracatta rekorlar yılı olmuştur. 2 ay hariç (Haziran ve Ağustos ayları) her ay rekorlara imza atılmış, yıl genelinde ise 168,1 milyar dolar ile Cumhuriyet tarihimizin en yüksek ihracat rakamına ulaşılmıştır.
- Açıklanan Yeni Ekonomik Programda (YEP) belirtildiği üzere; 2019 yılı ihracat hedefimiz 182 milyar dolardır. 2023 yılında ise 500 milyar dolarlık emtia ihracatı hedefi planlanmaktadır.
- 2019 Ocak Ayı ihracat rakamımız (Genel Ticaret Sistemine göre): 13,9 milyar dolar,
- 2019 Şubat Ayı ihracat rakamımız (Genel Ticaret Sistemine göre): 14,3 milyar dolar,
- 2019 Mart Ayı ihracat rakamımız ise (Genel Ticaret Sistemine göre): 16,3 milyar dolar olarak hesaplanmıştır. 2019 yılı ilk çeyrek dönemde 44,5 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirilmiştir.
- Türkiye'de yaklaşık olarak 4 milyon küçük, orta ve büyük ölçekli firma bulunmakta, bu firmalardan yaklaşık olarak 83 bini ihracatçı firma sıfatına sahip olarak 26 sektörde dış ticaret işlemleri icra etmektedir. Kayıtlı bulunan bu 83 bin ihracatçı firmamız hedefler için çok çaba sarf etmektedir.
- Ayrıca, 2018 yılında en çok ihracat yapan ilk 5 sektöre bakacak olursak eğer; Otomotiv endüstrisi, hazır giyim ve konfeksiyon, kimyevi maddeler ve mamulleri, demir ve çelik, elektrik ve elektronik sektörleri sıralaması bulunmaktadır,
- 2018 yılında en çok ihracat yapılan ilk 5 ülke; Almanya, İngiltere, İtalya, Irak, ABD şeklindedir.
- 2018 yılında en çok ihracat gerçekleştiren ilk 5 ilimiz; İstanbul, Kocaeli, Bursa, İzmir, Ankara olmuştur.
- 2019 yılı için ihracatta öncelikli hedef potansiyel pazarlar olarak; Çin, Hindistan, Rusya ve Meksika olarak planlanmıştır.

C. Türkiye'nin 2019 yılı İhracat Hedeflerine Ulaşabilmesi için İzlenmesi Gereken Yollar

2019 yılı hedeflerimize ulaşabilmek için yerine getirmemiz gereken bazı önemli kriterler bulunmaktadır. Bu kriterlerin dikkate alınması ve uygulanması önerilmektedir.

- Yeni pazar, yeni ürün, yeni ihracatçı hedefi ve küresel değer zinciri bakış açısıyla ihracat ana planını uygulamak,
- İhracat teşvik sistemini daha verimli ve etkin olarak yapılandırmak ve kullanmak,
- İhracatçıların küresel ticari verilerinin yakından takip edilebilmesi amacıyla Elektronik İhracat Platformunu kurmak,
- Uluslararası ticaretin kolaylaştırılması, gümrük işlemlerinin hızlandırılması, kaçakçılığın ve kaçakçılıktan kaynaklanan gelir kaybının engellenmesi için gümrük bilgi sistemlerini güçlendirmek,
- Avrupa Birliği ile Gümrük Birliği'nin güncellenmesine yönelik çalışmaları tamamlamak,
- Yürürlükteki serbest ticaret anlaşmaları gözden geçirilerek, cari işlemler açığını azaltmaya yönelik hedefler konularak bunların takibini yapmak ve makroekonomik hedefleri destekleyici yeni serbest ticaret anlaşmaları oluşturmak,
- İhracatı desteklemek amacıyla kurulan Eximbank'ın öz kaynaklarını daha da güçlendirmek ve şube sayısını arttırmak. Banka kredisi, nakdi kredi, ihracat kredi sigortası ve garanti imkânlarını geliştirerek ve çeşitlendirerek ihracatçılara destek sağlamayı arttırmak,
- Hedeflenen pazarlar ile ilgili ikili ticari ve ekonomik ilişkileri geliştirmek,
- İthalata bağımlılığı azaltmak ve ihracatı arttırmak amacıyla yerli üretim ve dünyadaki en iyi uygulamalar göz önünde bulundurularak teknoloji ve Ar-Ge yatırımları, kamu-özel işbirliği modelleri ile birlikte gerçekleştirmek olarak önerilebilir.

Tabi ki bu kriterleri gerçekleştirirken ve kendimizi güncellerken dünyada ve Türkiye'de meydana gelebilecek koşulları da göz önüne almamız gerekmektedir. Bu doğrultuda 2019 yılında Türkiye'de ve Dünyada nasıl bir ekonomik-ticari süreç meydana gelecek bu duruma bakmakta da fayda olacağı kanısındayım.

D. 2019 Yılında Dünyayı ve Türkiye'yi Ticari ve Ekonomik Olarak Nasıl Bir Sürç Bekliyor?

2019 yılı Türkiye ve dünya ekonomisi ve ticareti açısından ciddi riskler barındırmaktadır. Bu riskler;

1. Devletlerin birbirlerine karşı uyguladıkları yükselen korumacı, müdahaleci politikaları ile birlikte zorlaşan piyasa rekabet koşulları etkisini daha sert gösterecektir.
2. Küresel çok uluslu ticaret aktiviteleri ve tüketim mali talep miktarı yavaşlayacaktır.
3. Ülkelerin küresel büyüme tahminleri aşağı yönlü olacaktır.

4. ABD-Çin arasında gerginliğe sebep olan ticaret savaşları, Avrupa Birliği (AB) ile İngiltere arasında yaşanmakta olan anlaşmazlık Brexit konusu gibi durumlar piyasayı tedirgin etmeye devam edecektir.
5. Ticari paydaşlarımızın (özellikle Suriye, Yemen, Ukrayna ve Kuzey Kore gibi) ülkelerinde siyasi ve jeopolitik konularındaki değişikliklerin ülkemizi etkileyebileceğini de unutmamalıyız.
6. Ayrıca, ülkelerin birbirlerine karşı emtia ve finansal yaptırım uygulamaları (ABD-İran), G-8, G-20 gibi ülkelerde ekonomik yavaşlama meydana geleceği düşünülmektedir.

Bu riskler dolayısıyla 2019 yılı için ekonomi ve ticaret konusunda pozitif konuşabilmek çok mümkün gözükmemektedir. Bu riskleri en aza indirebilmek ve risklerden korunabilmek adına ihracat ekosistemimizde yer alan kamu kurumları, özel sektör işletmeleri ve sivil toplum kuruluşları bir dizi çalışma içerisinde ve yenilikler için faaliyet göstermektedir.

E. İhracatın Arttırılması için Kamu Kurumlarının, Özel Sektör İşletmelerinin ve Sivil Toplum Kuruluşlarının Yapmakta Olduğu Faaliyetler

- İhracatta İlk Adım Projesi ve Akıllı İhracat Platformu,
- İhracatta Sıfır Atık Seferberliği,
- İhracat Oyun Yazılımı,
- İhracatta ve gümrüklerde dijitalleşme (Kâğıtsız İhracat ve Gümrük Uygulaması),
- Blok zincir teknolojisinin dış ticarete entegre edilmesi,
- E-ticaret ve E-ihracat platformunun geliştirilmesi,
- Transit ticaret ve mikro ihracatın kayıt altına alınması,
- Rekabetçi hizmet ihracatının ve ihracatçı firma sayısının arttırılması,
- Teknoloji, inovasyon, Ar-Ge ve Ur-Ge projeleri, markalaşma stratejilerinin sürdürülmesi,
- İkili ve çok taraflı ticari ilişkilerin güçlendirilmesi,
- Türk İhraç Ürünlerinin Dünyadaki Algısını Geliştirmeye yönelik çalışmalar,
- Büyümeye, istihdama ve ekonomiye ihracatın katkısının arttırılması,
- Yüksek katma değerli mal üretimi ve ihracatı için destek ve teşvik sisteminin geliştirilmesi,
- Mevcut pazarlarda pay artışının sağlanması ve yeni pazarlara giriş imkânlarının yaratılması,
- İhracatta finansman imkânlarının güçlendirilmesi,
- Serbest bölgelerin ihracat rakamlarının arttırılması,
- TİM KOBİ İhracat Seferberliği Eğitim Çalışmaları,

- TURQUALITY, Marka Destek Programı gibi teşviklerin yaygınlaştırılması,
- İhracat ve detayları konusunda bilgilendirme seminerleri ve eğitimleri düzenlemek,
- Aylık ve yıllık olarak yayınlanan raporlar, bültenler ve veriler hazırlamak, gibi faaliyetler ihracat olgusunun yerleşmesi, geliştirilmesi ve rakamlarının arttırılması hedefi doğrultusunda yapılan bir dizi çalışmalardandır.

III. ÖNERİLER

Ülkemizin ekonomisine büyük maddi katkı sağlayan dış ticaret faaliyetlerimizde hedeflenen rakamlara ulaşabilmek için;

- İhracatta sıçramaya değil, ağırlıklı olarak ihracat hacmimizde sürdürülebilir bir ivme yakalamamız gerekmektedir,
- Yenilikçi ürünler vasıta ile nitelikli ve nicelikli ihracat ile küresel pazar payında kalıcı artışlar elde edebilmek ve yeni pazarlara girebilmek önem arz etmektedir.
- Katma değeri yüksek ve ileri teknolojiye sahip ürünlerin üretilmesi sağlanmalı ve ihracatını arttırabilmeliyiz,
- İhracat kültürünü ve ihracat farkındalığını toplumun her kesimine yayabilmeliyiz,
- İnovasyon, tasarım, araştırma-geliştirme, girişimcilik, markalaşma ve yerleşmeye daha fazla odaklanmalı ve finansal teşvik sağlamalıyız,
- Mal ihracatı yanında hizmet ihracatına, transit ticarete, ihracatta dijitalleşmeye ve e-ihracat konularına daha fazla odaklanabilmeliyiz,
- İhracatta diğer ülkelere göre geride kaldığımız sektörleri ortaya çıkartmak, bu sektörleri revize edebilmek ve ülkeler ile olan ticaret diplomasimizi güçlendirebilmeliyiz,
- Dış ticaret fazlası veren ülke konumunda olabilmeliyiz,
- Ticari paydaşlarımızın ithalatındaki payımızı arttırmaya yönelik projeksiyonlar ve hedef odaklı çalışmalar gerçekleştirmeliyiz, ancak bu sayede ihracat ve ekonomik konularda ülke olarak gelişme gösterebiliriz.

IV. TARTIŞMA

Türkiye toplam ihracat sektöründe elinde bulundurmuş olduğu yüksek potansiyele rağmen, potansiyeli değerinde ihracat ekonomisinden pay alamadığı verilere bakılarak değerlendirilmektedir. İhracat rakamlarımızı en üst seviyeye çıkartabilmek için bu çalışma ile gerek kamu açısından gerek özel sektör açısından bir farkındalık yaratılmak istenmiştir.

V. SONUÇ

Türkiye dünya ekonomisinde önemli bir konuma sahip olabilmesi için ihracat gelirlerinden elde edeceği payı artırması gerekmektedir. Çünkü ihracat ile ülke ekonomisine doğrudan pozitif katkı yapılmakta ve bu vasıta ile ülke vatandaşlarının ekonomik refah seviyesi yükseltilmektedir.

REFERANSLAR

‘İhracat 2019 Raporu’, Türkiye İhracatçılar Meclisi (2019), İstanbul, Türkiye.

<http://www.tim.org.tr/files/downloads/sunumlar/Y%C3%B6nelim%20Sunumlar%C4%B1/Karışık/Yeni%20Vizyon%20Yeni%20Yol%20Haritas%C4%B1%20%C4%B0hracat%202019%20Raporu.pdf>

International Monetary Funds, World Economic Outlook Database, April 2019.

<https://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2019/01/weodata/index.aspx>